Új munkásvédelmi egyezmények.

A törvényes Munkásvédelem Nemzetközi Egyesületének azon kívánsága, melyet már Luzernben, Luganoban és Zürichben tartott nagygyűlései kifejeztek, végre a folyó év őszén teljesült és Bernben az európai államok kiküldöttei szeptember 15-én találkoztak, hogy újabb nemzetközi munkásvédelmi egyezményeket készítsenek elő. Az érdeklődés, illetőleg a részvételi készség általános volt Európában és a Balkán államok kivételével az összes európai államok bejelentették képviselőiket erre a második berni conferentiára, melyen a megjelenésben hirtelen közbejött akadály folytán gátolt Dánia és Luxemburg képviselőin kívül a többi államok kiküldöttei tényleg meg is jelentek.

Az összejövetel czélja ezúttal a fiatalkorúak éjjeli munkájának eltiltására, valamint ezek és a nők maximalis munkaidejének megállapítására vonatkozó nemzetközi egyezmények tervezetének előkészítése volt. Már itt meg kell állapítanunk, hogy egy tárgy, melyet a zürichi nagygyűlés nemzetközi tárgyalásra .érettnek jelzett és melyre nézve az egyesület némi reményeket táplált, hogy a legközelebbi munkásvédelmi conferentia napirendjére fog kerülni, nevezetesen a folytonos üzemek hármas szakmánybeosztása szóba sem került a tanácskozás tárgyai kijelölésekor. Egyébként tényleg a napirendre tűzött két tárgy is elegendő munkát adott a delegátusoknak.

A kiküldöttek munkáját megkönnyítendő, a Nemzetközi Munkásügyi Hivatal, mint 8 évvel ezelőtt az első conferentiánál, úgy ez esetben is kész tervezetet mutatott be a delegátusoknak. E tervezet alapelvei az egyesület nagygyűlésének idevonatkozó határozatainak szerződési alakba öntéséből álltak.[1]) A 14. évig a tervezet feltétlenül tiltja az éjjeli munkát, ezentúl azonban egészen a nők éjjeli munkájáról szóló egyezmény, mintájára több kivételt enged a tilalom alól. A vis major esetére és a gyorsan romló nyers anyagok feldolgozásával foglalkozó iparok számára megállapított kivételek mellett a tervezet is megengedi az idényszerű iparoknak, hogy a rendesen 11 órában megszabott éjjeli pihenőt egy évben 60 napon keresztül egy órával leszállíthassák. Azt a rendelkezést,

[1]) V. ö. Bulletin des internationalen Arbeitsamtes. XII. évf. 101-10.'). old. Ugyanitt közöltetett a svájczi szövetségtanácsnak a nők éjjeli munkájáról szóló egyezményhez csatlakozott államokhoz intézett körirata a conferentia egybehivását illetőleg.

melynélfogva időlegesen rendkívüli körülmények között az évnek 60 napján keresztül bármely üzemben tiz órára szállítható le az éjjeli pihenő, a tervezetet oly alakban vette át, hogy az csak a 16 éven felüliekre vonatkozik. A 16 éven felüli férfimunkásokra nézve a tervezet ezenkívül az éjjeli munka tilalmának életbelépését a luganoi határozat értelmében 5 évvel az egyezmény életbeléptetése utáni időre halasztja el a palaczk- és ablaküvegiparban, valamint a fémiparban a hengerműveknél és a kohóknál. E kivételeket illetőleg azonban megkívánja egyúttal, hogy a nemzeti törvényhozás korlátolja az éjjeli munkát és hogy a fiatalkorú munkások lehető csekély számban és csak oly mértékben állíttassanak be az éjjeli munkára, amilyenben ez a mesterség elsajátításához szükséges. Egyébként a tervezet az éjjeli munka tilalmát a 18. év befejeztéig kívánja megállapítani. Ugyancsak a 18. évig állapítandó meg, szerinte férfimunkásokra nézve a 10 órás maximális munkanap, mely nőkre nézve az életkortól eltekintve, általánosságban volna mérvadó. Az erre vonatkozó tervezetnél is az idényszerű iparok a vis major és a romlékony anyagok feldolgozása mellett állandó kivételes elbánásra tarthatnak számot, de túlórák általában csakis a 16. éven felüli munkásokra nézve engedélyezhetők. A túlórák maximumát éven-
[1] ként 60 órában kívánja a tervezet megállapítani, oly módon azonban, hogy hétköznap minden nap csak egy órát, vagy pedig egy héten belül három egymást követő napon 2 órát tehet ki azok száma. Az Európán kívüli államokra vonatkozólag mindkét szerződéstervezet különös kivételeket vesz kilátásba, mint az a nők éjjeli munkájának tilalmazásánál is megtörtént.

Azon kívánságok, melyeket a két tervezet felállított, a törvényhozások jelen állása mellett éppenséggel nem voltak túlzottaknak tekinthetők. A nemzeti törvényhozások ugyanis mindkét irányban, úgy a fiatalkorúak éjjeli munkájának tilalmazása, mint pedig a nők és fiatalkorúak maximális munkaidejének megszabása tekintetében már igen jelentékeny előmunkálatokat végeztek, s különösen az iparilag legjobban fejlett államok e kérdéseket, igaz, hogy különböző mértékben, de többé-kevésbbé már mind megoldották. így a fiatalkorúak éjjeli munkáját Monaco, Montenegro és Törökország kivételével az összes európai államok szabályozták, vagy már meg is szüntették. Igaz, hogy az idevonatkozó rendelkezések között igen nagyok az eltérések. Míg ugyanis Anglia, Dánia, Finnország, Francziaország, Norvégia, S váj ez, Svédország és 1912 óra Görögország is a 18-ik évig tilalmazzák a fiatalkorúak éjjeli munkáját, addig az éjjeli munka tilalma Spanyolországban csak a 14-ik, Portugáliában pedig éppen csak a 12-ik évig terjed. A többi államok e meglehetősen tág határok

között foglalnak a szóban forgó tilalmat illetőleg helvét. Bulgária, Olaszország, Oroszország (csupán a szövő-fonóiparra nézve) és Románia csak a 15-ik évig tilalmazzák az éjjeli munkát, míg Ausztriában, Belgiumban, Luxemburgban, Magyarországon, Németországban és Szerbiában a tilalom, természetesen ismét a kivételek igen különböző mértékével, egészen a 16-ik évig'terjed, Lichtensteinben és Németalföldön pedig a 17-ik életév alkotja a korhatárt e tilalom tekintetében.

Ezek szem előtt tartásával mindenki el lehetett készülve arra, hogy nem kis küzdelem lesz az elrendelendő tilalom alól nyújtható kivételeket illetőleg, de arra való tekintettel, hogy már számos állam van, ahol ma is a 18-ik év képezi a korhatárt és hogy azon államok részéről, melyekben ma a 17-ik, illetőleg a 16-ig évig terjed csak a tilalom, nem volna túlságosan nagy a hozandó áldozat akkor, ha a korhatárnak a 18-ik évben való megállapításához hozzájárulnának, méltán remélni lehetett, hogy a 18-ik évben tervezett korhatár, ha nem is nehézség nélkül és kivételektől áttörve – hiszen az ezen korhatárig elmenő nemzeti törvényhozások is számos kivételt ismernek –, de mégis keresztül fog hatolni. Az a benyomás azonban, melyet a Németbirodalom kiküldöttének több más állami kiküldött nevében is Zürichben az 1912. évben tartott nagygyűlésen tett kijelentése bennünk keltett és amelyből sejthető volt, hogy egyelőre legalább a nemzetközi munkásvédelem terén nagyon nagy lépésekre az európai államok nem hajlandók magukat rászánni, nem volt téves és a berni tárgyalások teljesen igazolták azt, amit egyébként a conferentia létrejövetelének lassú üteme is sejteni engedett, hogy tudniillik a résztvevő államok jelentékenyebb engedményeket munkásvédelmi törvényhozásukban a nemzetközi egyezmény kedvéért ma nem hajlandók tenni. Csak így magyarázható meg, hogy a 18 éves korhatár Bernben nem tudott keresztülhatolni annak daczára, hogy ma már számos állam ezen az alapon áll.

A Németbirodalom kiküldöttje, ugyanaz a CASPAR titkos tanácsos, aki Zürichben is óvatosságra intett, mindjárt a tárgyalások megindultakor azon nézetnek adott kifejezést, hogy helyesebbnek látszik a korhatárnak a tervezett 18-ik év helyett a 16-ik évben való megállapítása, minthogy véleménye szerint előnyösebb egy lehetőleg általános érvényű és kivételeket alig ismerő tilalom, ha csak alacsonyabb korhatárig is terjed, mint egy magasabb korhatárig terjedő, de számtalan kivétellel áttört tilalom. A Németbirodalom kiküldöttjének ezen kijelentése erős támaszt talált Ausztria, Belgium, Olaszország, Portugália, Oroszország és természetesen Magyarország kiküldöttei részéről, kik igen határozottan kijelentették, hogy magasabb korhatárt el nem fogadhatnak. Ezek részéről természetesen szintén történtek oly kijelentések, hogy elvileg

kívánatos volna a 18 éves korhatár megállapítása, de ez nézetük szerint az általuk képviselt államban ma gyakorlatilag keresztülvihetetlen. így azután természetesen a szavazásnál is a korhatárnak 16-ik évben való megállapítása győzött és a tervezet szerint az éjjeli nyugalom áldásaiban részesítendő két korosztály esett el ezen jótéteménynek a biztosításától. A jelenlevő kiküldöttek közül csupán a Svájcz és Svédország kiküldöttei voltak azok, akik a 18 éves korhatár mellett egész végig keményen kitartottak és nem is szavaztak a 16 éves korhatárra. Ez a szavazás egyébként, a nyert értesülések szerint igen érdekes volt, mert az eredetileg tervbevett 18 éves korhatár mellett Anglián, Francziaországon, Norvégián, a Svájczon és Svédországon kívül Spanyolország kiküldötte is szavazott, míg a socialis törvényhozására büszke és socialpolitikai tekintetben is a legelőkelőbb helyre igényt tartó Németbirodalom kiküldöttei ellene szavaztak.

A kivételek megszabását illetőleg némileg kedvezőbben sikerült a conferentia határozata, mint várni lehetett. Igí;z, hogy a tilalom csak a 14-ik évig feltétlen, ettől kezdve pedig a tervezetben kilátásba vett kivételek engedhetők, lia közérdek kívánja vagy vis major szükségessé teszi. Az idényszerű iparokra nézve azonban a tervezetbe felvett kivétel mellőztetett; így ez irányban a conferentia levonta a következtetést a korhatárnak leszállításából; e kivétel ugyanis a tervezet szerint, mint tudjuk, csak a 16 éven felüli munkásokra vonatkozott volna. Hasonlóképp elesett a nők éjjeli munkájáról szóló egyezmény mintájára a tervezetben foglalt azon pont is, melynek értelmében kivételesen 60 napon keresztül minden iparágban megrövidíthető az éjjeli pihenő; itt is következetesen járt el a conferentia, mert a tervezet ezt a kivételt is csak a 16-ik éven felüli munkásokra nézve vette kilátásba. Ezzel szemben azonban a kőszénbányákra, valamint sütődékre vonatkozólag kivételes elbánást biztosított a conferentia oly módon, hogy az előbbieknél a pihenő ideje eltolható, ha a két szakmány közötti idő 15, de legalább 13 óráig tart, az utóbbiaknál pedig, feltéve, hogy a nemzeti törvényhozás az éjjeli munkát tilalmazza, az éjjeli pihenő esti 9 órától reggeli 4 óráig terjedő időre helyezhető át a szabály szerint megállapított esti 10 óra és reggeli 5 óra közti időtől eltérőleg. Az üvegiparra, valamint a kohó- és hengermüvekre nézve a tervezett 5 év helyett 10 évre javasolja kitolni a conferentia a tilalom életbeléptetését és ez idő alatt az üvegiparban a kályhák mellett, hasonlóképp a vasat vagy aczélt folytonos tüzelés mellett feldolgozó kohó- és hengerművekben is a kályhákkal kapcsolatos teendőkre alkalmazhatók a 14 éven felüli munkások. A Törvényes Munkás védelem Nemzetközi Egyesülete fent ismertetett tervezetében foglalt feltételek, melyekhez az egyesület

e kivételelvet kötni óhajtotta in pejus módosultak mert a conferentía nem kívánja meg, hogy a nemzeti törvényhozás szabályozza ily esetben a maximális munkaidőt és az ío-y éjjel foglalkoztatott fiatalkorúak számát elvileg sem kívánja korlátozni, csupán azt köti ki, hogy az éjjeli munka csak oly munkákra szoríttassák, melyek a fiatalkorúak kiképzésének szolgálnak és melyek egészségüket és testi épségüket nem veszélyeztetik.

A fiatalkorúak és nők maximális munkanapja tekintetében Anglia, Bulgária, Francziaország, Németalföld, Németország, Románia máris megoldották a kérdést, tíz órában állapítván meg ezen csoportok számára a munkanapot. Közelebbről tekintve természetesen itt is nagyobb eltérések vannak a törvényhozások között és a korhatár tekintetében itt már kezdettől fogva kedvezőtlenebbül áll a dolog, mert csupán Anglia és Francziaország érik el a 18 éves korhatárt, mig a többiek többé-kevésbbé alacsonyabb korig szabják csak meg a fenti munkaidő-maximumot. Ausztriában és a Svájczban 11 óra, Belgiumban pedig törvény szerint ugyan 12 óra ezen munkáscsoportok számára a maximális munkaidő oly módon azonban, hogy a kormányrendeletek számos iparág számára máris alacsonyabb munkaidőt állapítottak meg. A berni conferentián ezzel a kérdéssel aránylag elég gyorsan sikerült ugyan végezni és a tízórai maximumban elég gyorsan megállapodtak a kiküldöttek, ellenben ezen rendelkezés mellé a conferentia egy másikat iktatott be alternatívaként, mely azzal voltaképp ellentétben is van, nevezetesen a napi 10 órás maximum mellé heti maximumot is állított be, mely szerint a szerződő államoknak jogukban álland 60 órás heti maximális munkaidőt megállapító oly módon, hogy hétköznapokon a munkaidő 10½ órára is kiterjeszthető. A legnagyobb mértékben aggályos e rendelkezés azért, mert csakis a hétköznapokról szól, a vasár- és ünnepnapokat ellenben nem említi; ezek tekintetében tehát a nemzeti törvényhozásoknak teljes szabad kezük lesz, mi ott veszedelmes, ahol a vasárnapi szünet nincsen egyáltalában, vagy pedig nincsen megfelelőlen szabályozva. A 10^{L}/^ órás maximum csupán a hétköznapokon lévén kötelező, itt az a visszás állapot állhatna esetleg elő, hogy vasárnap hosszabb lehet a munkaidő mint hétköznap. Az előterjesztett tervezetnek igen kedvezőtlen módosítása eszközöltetett az engedélyezhető túlórák száma tekintetében is. Míg ugyanis a tervezet egy évben csupán 60 órában kívánta megállapítani a túlórák maximumát, addig a berni tanácskozás több mint kétszeresére emelte ezt a számot és egy éven belül 140 túlóra engedélyezése mellett foglalt állást; még ennél is tovább ment a téglagyárak, a confectiós ipar, a művirágkészítés és a conzervgyártás tekin-

tétében, mert ezekre vonatkozólag évenként 180 túlórát kivan engedélyezni. Átmeneti intézkedések czímén egyes iparágak számára ez az egyezmény is jelentékeny kedvezést tartalmaz. Ismét a répaczukorgyárak, a szövő-fonó-ipar és ezenkívül még a hímző ipar azok az iparágak, melyek elsősorban részesülnek kivételes elbánásban, amennyiben ezekre nézve nem, mint általában, két évvel a ratificatio után lép életbe az egyezmény, hanem csak 7 évvel azután. Ugyaneddig tolható el a szerződés rendelkezéseinek életbeléptetése, mindazokban az államokban is, melyek az iparban foglalkoztatott nők, valamint a fiatalkorúak munkaideje ma 11 óránál hosszabban van megszabva; feltételül azonban kiköttetik, hogy ezen munkáskategoriák munkaidejét napi 11 és heti 63 óránál nem hosszabban állapítják meg. Hogy a korhatárt a maximalis munkanap ról szóló egyezmény tervezete is a 16. évben állapítja meg és így elhagyja az eredeti tervezet álláspontját, az magától értetődik.

Egyébként az egyezmények köre egészen hasonlóan van megállapítva, mint az 1906-ik egyezményeké, amennyiben tisztán a tíz vagy ennél több munkást foglalkoztató ipari üzemekre nézve terjednek azok ki, és a tiszta családi üzemekre nem vonatkoznak. Az ipari üzem fogalmának meghatározását ezek a tervezetek is az egyes nemzetek törvényhozására bizzák, és csupán azt szabják meg, hogy a bányák és kőbányák, valamint a tárgyak feldolgozását okvetlenül az ipari üzemek közé kell sorolni.

A berni conferentia mindezek után a nemzetközi munkásvédelem fejlődését illetőleg túlságos Vérmes reményekkel nem kecsegtethet, és a conferentiának az elnöke maga is szerénynek nevezte az összejövetel eredményét. Ha azonban közelebbről vizsgáljuk a kérdést, ezen nem is csodálkozhatunk túlságosan, mert az európai vállalkozói érdekeltség, melyet aránylag váratlanul és annak kihatásával nem teljesen számolva találták az első berni egyezmények, most, amidőn a nők éjjeli munkájának tilalmazásairól szóló egyezmény életbelépése mégis többé-kevésbbé érzékenyen sújtotta, erélyesebb ellenállásra készült, és a vállalkozói körök kormányaiknál, mint az ismét nem volt másként várható és a kormányoknak Bernbe kiküldött képviselői viselkedéséből is kitűnt, hatályos lépéseket tettek abban az irányban, hogy újabb munkásvédelmi egyezmények által jelentékenyebb korlátozásokat ne kelljen elszenvedniök. Kétségkívül el kell azonban ismernünk, hogy legalább is igen komoly megfontolást érdemlő érvek is hozattak azonban fel, kivált a 18 éves korhatár elfogadása ellen és valóban nem kis nehézségek állottak a conferentia napirendjére tűzött tárgyaknak a Törvényes Munkásvédelem Nemzetközi Egyesülete részéről kívánt szabályozása útjában,

bár ezzel természetesen nem óhattjuk mondani, hogy az előterjesztett tervezet nagyobb készség mellett nem lett volna elfogadható. Igazat kell adnunk E. FRANCKE-nak,[1]) aki bár a maga részéről is teljesen elismeri, hogy messze a várakozások mögött maradt el az az eredmény, amely Bernben eléretett, mégis jelentékeny haladást lát a második munkásvédelmi conferentia állásfoglalásában is, mert ez által oly intézkedések hatolnak keresztül, amelyek számos nemzeti törvényhozásban ma még egyáltalában nem, vagy pedig csak sokkal kisebb mértékben voltak érvényben.

A socialpotitikailag elmaradottabb államok, melyek közé hazánk is tartozik, azok, melyek számára az új, berni egyezmények is számbavehető haladást jelentenek. Ha Portugáliában, Spanyolországban, Bulgáriában, Olaszországban, Oroszországban és Romániában ezentúl az éjjeli munka tilalma a 12, 14, illetőleg 15 év helyett a 16. évig fog terjedni és ha Magyarországon az eddig a törvény alapján engedett kivételek száma jelentékenyen leszállíttatik, akkor az mégis meg nem vetendő haladást jelent. Nagyobb haladást jelent a fiatalkorúak és nők maximalis munkanapjának megszabása, mert Magyarország (hol a kivételesen éjjel dolgoztatott nők számára van csak és pedig 13 órás maximalis munkanap), Dánia, Finnország, Luxemburg, Norvégia és Svédország ez által a nőket is részesíteni fogják a maximalis munkanap áldásaiban, holott eddig itt azt nem élvezték, Belgium 12 óráról, Ausztria és Svájcz 11 óráról fogják azt 10 órára leszállítani, és Bulgária, valamint Románia a 15. évtől a 16. évig fogják felemelni a maximalis munkanap alapjául szolgáló korhatárt, míg Spanyolország, mely eddig csak a nők részére állapított meg maximalis munkanapot, a fiatalkorúak részére is meg fogja azt állapítani.

Heller Farkas.

[1]) Soziale Praxis. XXIII. évf. 4. old.